

УДК 331.108:657

JEL Classification: M15, M 20, M 42, R 11

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2023-3.91.06>

Ірина Мустеця, к.е.н., доцент,
<https://orcid.org/0000-0002-1033-2282>

Галина Фербей, бакалавр,
<https://orcid.org/0009-0009-9592-5658>

Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Чернівці

ДІЯЛЬНІСТЬ АУДИТОРСЬКИХ ФІРМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ – ОНЛАЙН-АУДИТИ

Анотація

Актуальність. Постановка проблеми. Питання розвитку аудиту в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення наразі є надзвичайно актуальним та відіграє велику роль як для підприємництва, так і для держави, що й зумовило вибір теми, постановку мети, завдань, предмета і побудови наукового дослідження. Внаслідок воєнних дій і масової міграції галузь аудиту зазнала серйозних негативних наслідків. Законодавець вжив значних заходів для стабілізації ситуації та відновлення діяльності суб'єктів аудиторської діяльності. Було прийнято цілий комплекс нормативних актів з метою забезпечення ефективної діяльності аудиторських фірм. Зокрема, велику увагу звернули науковці на питання проведення онлайн-аудитів. Видатні міжнародні організації аудиторів та професійних бухгалтерів розробили директиви для українських аудиторів, що враховують умови воєнного конфлікту. Це стало необхідним, оскільки підприємства, які продовжують функціонувати в зоні конфлікту, потребують постійної підтримки та консультування.

Мета дослідження. У статті проведено аналіз стану аудиторської діяльності в умовах воєнного конфлікту та визначено основні проблеми, а також запропоновано шляхи їх вирішення. Також були виявлені основні напрями розвитку суб'єктів аудиторської діяльності з метою досягнення євроінтеграції, включаючи їх нормативне регулювання. **Методологія.** У дослідженні використано загальнонаукові та загальнотеоретичні методи: системний аналіз – для визначення основних критеріїв дослідження; абстрактно-логічний – для здійснення теоретичних узагальнень і висновків щодо проблем та викликів аудиторської діяльності в умовах війни; індукція – на етапі збору, систематизації та обробки інформації для дослідження; дедукція – у процесі вивчення теоретичної проблеми.

Результати дослідження. У статті проаналізовано сучасний стан і перспективи аудиторської діяльності та онлайн-аудиту в умовах сучасного господарювання. Основні

проблеми, з якими зіткнулися аудитори, розглянуті, а також визначені основні виклики, що стоять перед аудиторськими фірмами. З-поміж іншого було виявлено позитивні аспекти та майбутні можливості онлайн-аудиту, а також розглянуто, які послуги можна надавати за допомогою цієї форми аудиту. Було встановлено, що на законодавчому рівні були врегульовані питання, пов'язані з аудиторською діяльністю в умовах воєнного стану, а також визначено основні напрями підтримки аудиторів в післявоєнний період. **Перспективи подальших досліджень.** Українські аудиторські фірми можуть досягти подальшого розвитку та відновлення в післявоєнний період за допомогою розумних управлінських рішень, законодавчої підтримки та впровадження онлайн-аудитів. Пріоритетною метою системи аудиту повинно бути збільшення довіри до процесу аудиту та самого аудитора. Це дозволить збільшити інвестиційну привабливість підприємств. Враховуючи невизначеність та ризикованість діяльності користувачів фінансової звітності в сучасних умовах господарювання, впровадження онлайн-аудитів є гнучким механізмом, що дозволить отримувати аудиторські звіти та впливатиме на позитивні рухи у відновленні економіки України, і саме тому цей напрям потребує подальших досліджень.

Ключові слова: аудит, аудиторська діяльність, податковий аудит, екологічний аудит, онлайн-аудит, воєнний стан.

Кількість джерел: 16.

Iryna Mustetsa, Candidate of Economics,
Associate Professor,
<https://orcid.org/0000-0002-1033-2282>

Halyna Ferbei, Bachelor's degree student,
<https://orcid.org/0009-0009-9592-5658>

Chernivtsi Institute of Trade and Economics of SUTE, Chernivtsi

ACTIVITY OF AUDIT FIRMS IN MARTIAL LAW CONDITIONS - ONLINE AUDITS

Summary

The issue of audit development under martial law and post-war reconstruction is currently extremely relevant and plays an important role for both business and the state, which influenced the choice of the topic, stated goal, objectives, subject and structure of the research. As a result of the hostilities and mass migration, the audit industry has suffered serious negative consequences. The legislator has taken significant measures to stabilize the situation and restore the activities of audit entities. A whole range of regulations was adopted to ensure the effective operation of audit firms. In particular, scholars have paid great attention to the issue of online audits. Prominent international

organizations of auditors and professional accountants have developed the Guidelines for Ukrainian auditors taking into account the conditions of the military conflict. It turned out to be urgent because business entities that continue to operate in the conflict zone need constant support and advice.

The article analyzes the state of audit activity in the context of the military conflict, identifies the main problems and suggests the ways to solve them. The authors also identified the main directions of development of audit entities with a view to achieving European integration, including their regulatory framework.

The general scientific and general theoretical methods were used in the work: system analysis - to determine the main research criteria; abstract and logical - to make theoretical generalizations and conclusions about the problems and challenges of audit activity in war conditions; induction - at the stage of collecting, systematizing and processing information for research; deduction - in the process of studying the theoretical problem.

The article analyzes the current state and prospects of audit activity and online audit in the context of modern business. The main problems faced by auditors are considered, and the main challenges facing audit firms are identified. Among other things, the positive aspects and future opportunities of online audit were highlighted, and the services that can be provided through this form of audit were considered. The authors found that the issues related to audit activity under martial law were regulated at the legislative level, and the main areas of support for auditors in the post-war period were identified.

Prospects for further research consist in the fact that Ukrainian audit firms can achieve further development and recovery in the post-war period with the help of smart management decisions, legislative support, and the introduction of online audits. The priority goal of the audit system should be to increase trust in the audit process and the auditor. This will increase the investment attractiveness of enterprises. Given the uncertainty and riskiness of financial statement users in the current economic environment, the introduction of online audits is a flexible mechanism that will allow receiving audit reports and will influence positive movements in the recovery of the Ukrainian economy, which is why further research is needed.

Keywords: audit, audit activity, tax audit, environmental audit, online audit, martial law.

Number of sources – 16.

Постановка проблеми. Війна та умови воєнного стану негативно впливають на всі сфери життя людей, зокрема на соціальний та економічний розвиток держави. Такого впливу зазнала і аудиторська діяльність. Внаслідок війни Україна, за оцінкою Міжнародного валютного фонду, втратила 35 % ВВП [1], не враховуючи руйнувань підприємств. Крім того, вторгнення росії позначилось і на Європі. Так, за даними 2022 року інфляція в Німеччині склала 0,4%; у Великій Британії економічне виробництво внаслідок війни знизилось на 0,7%, а інфляція зросла на 0,2%; у Франції та Італії інфляція склала 0,2% відповідно [2].

Воєнний стан супроводжується загрозою для безпеки та стабільності, що негативно впливає на можливість фахівців аудиторських фірм проводити офлайн-аудити. Крім того, в умовах воєнного часу можуть виникати обмеження в доступі до фінансових даних та документації підприємств.

Постановка проблеми. Діяльність аудиторських фірм в Україні в умовах воєнного стану стикається з численними проблемами і викликами, що впливають на їх здатність забезпечувати якісний аудит і збереження довіри громадськості до фінансової звітності підприємств. Проблематика діяльності аудиторських фірм в Україні в умовах воєнного стану вимагає уваги та пошуку рішень. Це може включати розробку імплементації онлайн-аудитів, удосконалення системи контролю та регулювання, сприяння взаємодії між аудиторськими фірмами та державними органами, а також адаптацію до змін в регуляторному середовищі. Вирішення цих проблем є важливим для забезпечення стійкості та довіри до фінансової звітності в умовах воєнного часу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аудиторську діяльність досліджували українські та зарубіжні науковці. Зокрема, Н. М. Зільник аналізувала екологічний аудит, розкрила дане поняття та шляхи вдосконалення екологічного аудиту в умовах воєнного стану [3]. Н. Ю. Мардус досліджувала особливості аудиту в умовах забезпечення аудиторської діяльності в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки [4].

Л. А. Сахно разом із М. Г. Корощенко провели дослідження впливу воєнного стану на аудит та аудиторську діяльність [5]. І. С. Корнієнко визначила завдання аудиту в умовах лібералізації контролю [6]. Дослідженням аудиту використання бюджетних коштів в освітній сфері займалися О. Г. Рябчук і Д. О. Гаркуша [7]. І. С. Вішка та Н. А. Олесько досліджували публічний аудит у сфері житлово-комунальних послуг [8]. Особливості аналізу й аудиту господарської діяльності підприємств в умовах воєнного стану дослідили О. Михайленко та С. Ніколаєнко [9]. Цікавим є дослідження Г. В. Гаман [10], у якому вона розкрила сутність аудиту персоналу під час війни, а також основні етапи онлайн-

аудиту персоналу. І. В. Мустеца розглядала проблеми, виклики та шляхи вирішення актуальних питань аудиторської діяльності в умовах воєнного стану [11].

Аудит в Україні досліджували не тільки вітчизняні, а й іноземні науковці, зокрема Кен Тісяк, який зауважив, що українська влада має вплив на відповідальність аудиторів в умовах воєнного часу [12].

31 травня 2022 року було прийнято закон №2285-IX «Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», що стосується забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану і післявоєнного відновлення економіки» [13]. Прийняття цього закону є суттєвим прогресом у покращенні аудиторської діяльності в Україні у воєнний та післявоєнний період.

У післявоєнний період має велике значення продовження удосконалення системи аудиту шляхом впровадження регулювання та контролю над аудиторською діяльністю, створення незалежного органу контролю і регулювання аудиторської діяльності. Такі заходи будуть визначальними у покращенні аудиторського процесу та забезпеченні його ефективності в цьому періоді.

Метою статті є дослідження діяльності аудиторських фірм в умовах воєнного часу, сутності та значення, виклики, перспективи онлайн-аудиту в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Однією з основних функцій аудиту є підвищення довіри до фінансової звітності. Значна частина бізнесів щораз частіше переходить в онлайн-сферу, саме в таких умовах важливим є швидке реагування на нові ситуації та зміни.

Пандемія та воєнний конфлікт показали, що впровадження дистанційної роботи має велике значення і є необхідним. З огляду на продовження воєнного стану, у багатьох компаніях, особливо в зонах конфлікту, проведення місцевих аудитів є небезпечним.

Крім того, більшість аудиторських фірм проводять перевірки переважно в компаніях, що розташовані у місцевих регіонах, ближче до них. Однак проведення аудиту у віддалених підприємствах збільшує витрати на аудит та є менш вигідним для

підприємців-клієнтів, оскільки потребує значних витрат на поїзд та фінансову підтримку.

Онлайн-аудит – це вид аудиту, який здійснюється віддалено через Інтернет і не потребує фізичного відвідування підприємства [14]. Цей підхід дозволяє знизити витрати аудиторських фірм.

Аудиторські фірми можуть здійснювати аудит з будь-якого місця, що дозволяє підвищити зручність та ефективність процесу. Онлайн-аудит також спрощує доступ до даних і забезпечує безпеку, оскільки всі дані можуть бути збережені в електронному форматі, що дає можливість аудиторам легко отримати необхідну інформацію та точно провести аудит.

Позитивною стороною роботи аудиторської фірми, яка займається онлайн-аудитом, є розширення клієнтської бази, а також співпраця з підприємствами з будь-якої точки України. Важливим при цьому є наявність інтернету, обладнання (ноутбук чи комп'ютер), електроенергії, відповідних знань та компетентностей для проведення аудиту.

До переваг онлайн-аудиту належать:

- Зручність: онлайн-аудит надає можливість проводити аудит з будь-якої точки України та у будь-який час.
- Економія часу і ресурсів: не потрібно робити виїзд на підприємство (що скорочує витрати), вся робота відбувається онлайн.
- Доступність: онлайн-аудит дозволяє легко залучати експертів з різних географічних регіонів без обмежень щодо місцезнаходження.
- Безпека і конфіденційність: завдяки шифруванню даних і контролю доступу, онлайн-аудит забезпечує високий рівень безпеки і захисту інформації.
- Швидкість і точність: використання спеціалізованого програмного забезпечення для аудиту дозволяє автоматизувати процес і підвищувати точність аналізу.
- Зручність для співпраці: онлайн-аудит дозволяє більш ефективно спілкуватися та обмінюватися документами з замовником або командою аудиторів.

- Екологічність: зменшення необхідності в друкованих документах та фізичних пересуваннях сприяє збереженню навколишнього середовища.

До слабких сторін входять технічні проблеми (відсутність електроенергії чи інтернету), відсутність фізичної перевірки та фізичного доступу до документів.

У зв'язку з активними бойовими діями, багато підприємств були змушені перенести свою діяльність у безпечніші регіони України. Ці компанії зараз активно шукають нових інвесторів, банків та ділових партнерів, саме тому послуги онлайн-аудиту є зручними для таких організацій, оскільки вони надають можливість ефективно провести дистанційний аудит.

Україна має невелику кількість аудиторських фірм, які пропонують послуги онлайн-аудиту, серед яких Deloitte, PricewaterhouseCoopers (PwC), KPMG, Ernst & Young (EY) та інші [15]. Ці компанії є світовими лідерами у сфері аудиту і входять до «Великої четвірки». Значною мірою це відіграє важливу роль у побудові довіри клієнтів та гарантує високу якість послуг. Проте також є потреба у створенні українських фірм, які спеціалізуються на онлайн-аудиті та можуть задовольнити потреби місцевих компаній.

У період воєнного стану зростає необхідність у ретельному контролі фінансових процесів та ефективному використанні ресурсів для забезпечення фінансової стабільності. Це може призвести до збільшення попиту на певні види аудиторських послуг, таких як фінансовий аудит та ризик-орієнтований аудит, які допомагають здійснити ефективний фінансовий моніторинг та забезпечити оптимальне управління фінансами.

У зв'язку з тривалою війною, ринок аудиту сильно змінився і вимагає пристосування до непередбачуваного середовища. Це спричинило зростання потреби в онлайн-аудитах, які є вигідними та безпечними як для аудиторів, так і для клієнтів.

Онлайн-аудит має великий потенціал з кількох причин. По-перше, він дозволяє ефективно використовувати ресурси та зменшити витрати, що є вигідним як для аудиторів, так і для клієнтів. По-друге, онлайн-аудит забезпечує більшу гнучкість і

зручність для клієнтів, спрощуючи процес співпраці із аудиторською фірмою. По-третє, він забезпечує більшу точність та доступність великих обсягів даних. Завдяки онлайн-формату аудитори мають можливість швидко та ефективно аналізувати велику кількість даних, що дозволяє забезпечити більш точні результати і приймати обґрунтовані рішення. Крім того, в епоху цифрової трансформації та розвитку технологій, онлайн-аудит стає доступнішим для різних клієнтів і галузей бізнесу, що сприяє його поширенню та розширенню.

Аудит є особливо важливим в умовах воєнного часу з численними перевагами. По-перше, одночасно з воєнними конфліктами часто збільшується ризик корупції, зловживання та недостовірності фінансової інформації. Аудит дозволяє виявити і документувати порушення і недоліки, що сприяє забезпеченню фінансової прозорості та запобігає фінансовим зловживанням.

Друга перевага, що робить аудит особливо важливим в умовах воєнних дій, – це контроль дотримання фінансових процедур. Також умови воєнного стану супроводжуються високим тиском на фінансовий менеджмент, що може призвести до порушень фінансових процедур. Водночас аудит допомагає перевірити виконання внутрішніх правил та процедур, що сприяє запобіганню неправомірних дій та зловживань у фінансовій сфері.

Крім того, аудит має велике значення для оцінки ефективності використання ресурсів у воєнний час, адже воєнний конфлікт супроводжується обмеженнями на доступні фінансові ресурси. Аудит допомагає оцінити ефективність використання цих ресурсів і виявити потенційні напрями зниження витрат та підвищення ефективності їх використання.

В умовах воєнного стану аудиторські послуги мають особливе значення і виконуються з деякими змінами та додатковими вимогами. Крім того, в умовах сьогодення особливо важливими будуть такі послуги аудиту: податковий аудит; екологічний аудит; аудит фінансової звітності; експрес-аналіз фінансової звітності для підприємств, які претендують на іноземні інвестиції; відновлення бухгалтерського обліку; ведення бухгалтерського та податкового

обліку та ін. Всі вищезазначені послуги може надавати фірма, яка займається онлайн-аудитом.

Податковий аудит допомагає виявляти корупцію, фінансові злочини та зловживання в сфері оподаткування, що можуть поширюватися в умовах воєнного стану [16]. Забезпечення рівності і справедливості у сплаті податків є важливим аспектом в умовах воєнного стану, а податковий аудит допомагає забезпечити розуміння, що всі громадяни та підприємства сплачують свої податки належним чином. Зазначений аудит також сприяє забезпеченню стабільності економіки під час воєнного стану і має велику вагу у підтримці фінансових потоків та уникненні неправомірних дій.

Послуга відновлення бухгалтерського обліку включає проведення комплексного аналізу та відновлення фінансової звітності й облікових записів підприємств, які постраждали внаслідок воєнного конфлікту. Ця послуга має на меті відновити порядок у фінансовій документації та забезпечити точність та достовірність облікових записів. Така послуга буде особливо необхідною для підприємств, які знаходяться на окупованих територіях чи відновлюють свою роботу.

Воєнний стан супроводжується різким зростанням екологічних проблем і загроз для природи і людського здоров'я. В таких умовах екологічний аудит відіграє надзвичайно важливу роль у виявленні та мінімізації негативного впливу військових дій на природне середовище [3]. Екологічний аудит в умовах воєнного стану є необхідним інструментом для оцінки масштабу забруднення довкілля, виявлення шкідливих речовин та пошкоджень екосистем. Такий аудит також має значення у встановленні відповідальності за екологічні порушення.

Аудит фінансової звітності відіграє ключову роль у забезпеченні фінансового управління та запобіганні фінансовим зловживанням, а також під час воєнного часу є важливим інструментом для виявлення та викриття корупційних схем, недостач та неправомірних витрат, що дозволяє забезпечити довіру до

фінансової системи та зберігати ресурси для забезпечення потреб населення і ведення воєнних дій.

Воєнний стан супроводжується економічною нестабільністю та погіршенням інвестиційного клімату, в такій ситуації експрес-аналіз фінансової звітності стає важливим інструментом для підприємств, які мають намір залучати іноземні інвестиції, оскільки він дає можливість швидко оцінити їхню фінансову стабільність та прозорість. Експрес-аналіз фінансової звітності дозволяє іноземним інвесторам оцінювати ризики, пов'язані з інвестуванням в умовах воєнного конфлікту. Підприємства, які пройшли такий аналіз і демонструють фінансову стійкість, мають більші шанси отримати іноземні інвестиції, що сприяє розвитку економіки країни під час воєнного конфлікту.

Однією з корисних для підприємств послуг аудиту є ведення бухгалтерського та податкового обліку, що в умовах воєнного стану має свої особливості та переваги. Крім цього, існують й інші аудиторські послуги, які є важливими та одночасно особливими в таких умовах, а саме:

1. Аудит транспортних та логістичних систем. В умовах військового конфлікту критично важливо, щоб транспортні та логістичні системи були ефективними та функціонували належним чином. Аудитори можуть перевірити, чи відповідають ці системи стандартам безпеки, ефективності та повноти.

2. Аудит фінансової звітності оборонних структур. Державні структури та організації, що займаються обороною, мають велику відповідальність і підлягають посиленому фінансовому контролю. Аудитори можуть перевірити достовірність, цілісність та ефективність фінансової звітності таких організацій.

3. Аудит керівних систем. В умовах воєнної конфронтації вирішення стратегічних і тактичних завдань шляхом керованих процесів є надзвичайно важливим. Аудитори можуть оцінити ефективність, надійність та безпеку таких систем.

4. Аудит контрактів та закупівель. Під час воєнного стану державні структури зазвичай залучаються до багатьох контрактів і закупівель, пов'язаних з обороною сферою. Аудитори можуть

перевірити, чи процедури закупівель ефективні, чи угоди та контракти відповідають законодавству та чи немає зловживань або корупції.

5. Аудит кібербезпеки. Цифрові системи та інформаційна безпека стають вразливими перед загрозами хакерів та кібератаками. Аудитори можуть виконати перевірку систем кібербезпеки та рекомендації щодо покращення заходів захисту.

Важливо підкреслити, що аудиторські послуги в умовах воєнного стану мають свої особливості та вимоги, пов'язані з конфіденційністю, безпекою та виконанням регуляторних вимог. Аудитори повинні бути досвідченими у вирішенні таких завдань та враховувати специфіку воєнного стану.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Онлайн-аудит є надзвичайно важливим і ефективним інструментом в сучасному світі, де інтернет використовується як головний канал комунікації та здійснення бізнес-операцій. Він дозволяє проводити аудиторські перевірки безпосередньо в онлайн-середовищі, що дає багато переваг.

Проведене дослідження дозволило встановити, що онлайн-аудит має значний потенціал становлення і розвитку, оскільки дозволяє ефективно використовувати ресурси, забезпечує гнучкість та прозорість співпраці із клієнтами, точність і доступність великої кількості даних для формування аудиторського резюме, також в епоху діджитал-технологій та використання штучного інтелекту цей напрям дослідження має перспективи подальших розвідок.

Завдяки розвитку аудиту в Україні в умовах воєнного стану та відновлення після війни буде забезпечено більшу прозорість і довіру у фінансові процеси країни. Аудит став невід'ємною складовою економічного розвитку та сприяє покращенню фінансової системи і залученню інвестицій, а також є важливим як для підприємств, так і для держави загалом.

Список використаних джерел:

1. Eric Martin. IMF Sees Deep Ukraine Recession, Working on Trust to Boost Funds. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-03-14/imf-sees-deep-ukraine-recession-working-on-trust-to-boost-funds> (дата звернення: 03.11.2023).

2. Російсько-українська війна негативно впливає на європейські економіки. URL: <http://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3764787-rosijskoukrainska-vijna-negativno-vplivae-na-evropejski-ekonomiki.html> (дата звернення: 03.11.2023).
3. Зільник Н. М. Екологічний аудит: поняття, шляхи, вдосконалення. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/6533> (дата звернення: 03.11.2023).
4. Мардус Н. Ю. Особливості аудиту в умовах забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/ec8ea593-1507-4d5a-84c6-5b3844ec53be/content> (дата звернення: 03.11.2023).
5. Сахно Л. А., Корощенко М. Г. Вплив воєнного стану на аудит та аудиторську діяльність. *Вплив воєнного стану на аудит та аудиторську діяльність : матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ: Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», 2022. С. 200-202. URL: https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6670/zb_conf_16-11-2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=200 (дата звернення: 03.11.2023).
6. Корнієнко І. С. Завдання аудиту в умовах лібералізації контролю. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/371> (дата звернення: 03.11.2023).
7. Рябчук О. Г., Гаркуша Д. О. Аудит використання бюджетних коштів в освітній сфері. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12757/1/riabchuk.pdf> (дата звернення: 04.11.2023).
8. Вішка І. С., Олесько Н. А. Публічний аудит у сфері житлово-комунальних послуг. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12693/1/vishka.pdf> (дата звернення: 04.11.2023).
9. Михайленко О., Ніколаєнко С. Особливості аналізу і аудиту господарської діяльності підприємств в умовах воєнного стану. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/09/2022-308-25.pdf> (дата звернення: 04.11.2023).
10. Гаман Г. Розвиток онлайн-аудиту в умовах війни. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1539> (дата звернення: 04.11.2023).
11. Мустеца І.В. Аудиторська діяльність в умовах воєнного стану: проблеми, виклики, шляхи вирішення. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. Чернівці, 2023. Вип. II (90). С. 48-57. URL: <http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2023/v2/4.pdf>
12. Ken Tysiac. How the war in Ukraine affects auditors' responsibilities. URL: <https://www.journalofaccountancy.com/news/2022/apr/how-war-ukraine-affects-auditors-responsibilities.html> (дата звернення: 04.11.2023).
13. Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії : Закон України від 31.05.2022 №2285-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2285-20#Text> (дата звернення: 04.11.2023).
14. What is a remote audit? URL: <https://www.kiwa.com/en/themes/remote-auditing/what-is-a-remote-audit/> (дата звернення: 04.11.2023).
15. Велика четвірка аудиторських компаній. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0_%D1%87%D0%B5%D1%82%D0%B2%D1%96%D1%80%D0%BA%D0%B0_%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D1%85_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B9 (дата звернення: 04.11.2023).
16. Ініціативний («податковий») аудит. URL: <https://pravoedelo.ua/services/initiatyvnyj-podatkovyj-audy/> (дата звернення: 04.11.2023).

References:

1. Martin, Eric (2023). IMF Sees Deep Ukraine Recession, Working on Trust to Boost Funds. Available at: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-03-14/imf-sees-deep-ukraine-recession-working-on-trust-to-boost-funds> (Accessed 3 November 2023).
2. The Russian-Ukrainian war has a negative impact on European economies. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3764787-rosijskoukrainska-vijna-negativno-vplivae-na-evropejski-ekonomiki.html> (Accessed 3 November 2023) (in Ukr.).
3. Zilnyk, N.M. (2023). Ecological audit: concepts, ways, improvements. Available at: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/6533> (Accessed 3 November 2023) (in Ukr.).
4. Mardus, N.Yu. (2023). Peculiarities of auditing in the conditions of ensuring audit activity during the period of martial law and post-war economic recovery. Available at: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/ec8ea593-1507-4d5a-84c6-5b3844ec53be/content> (Accessed 3 November 2023) (in Ukr.).
5. Sakhno, L.A., Koroshchenko, M.G. (2022). The influence of the state of war on audit and audit activity. *Vplyv voiennoho stanu na audyt ta audytorsku diialnist : materialy XIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [The influence of martial law on audit and audit activity: materials of the XIII International Scientific and Practical Conference]. National Scientific Center "Institute of Agrarian Economics", Kyiv, pp. 200-202. Available at: https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6670/zb_conf_16-11-2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=200 (Accessed 3 November 2023) (in Ukr.).
6. Kornienko, I.S. (2023). Tasks of audit in conditions of liberalization of control. Available at: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/371> (Accessed 3 November 2023) (in Ukr.).
7. Ryabchuk, O.G., Harkusha, D.O. (2022). Audit of the use of budget funds in the educational sphere. Available at: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12757/1/riabchuk.pdf> (Accessed 4 November 2023) (in Ukr.).
8. Vishka, I.S., Olesko, N.A. (2022). Public audit in the sphere of housing and communal services. Available at: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12693/1/vishka.pdf> (Accessed 4 November 2023) (in Ukr.).
9. Mykhaylenko, O., Nikolayenko, S. (2022). Peculiarities of the analysis and audit of economic activity of enterprises in the conditions of martial law. Available at: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/09/2022-308-25.pdf> (Accessed 4 November 2023) (in Ukr.).
10. Haman, H. (2022). Development of online audit in the conditions of war. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1539> (Accessed 4 November 2023) (in Ukr.).
11. Mustetsa, I.V. (2023). Audit activity under martial law: problems, challenges, solutions. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu [Bulletin of the Chernivtsi trade and economic institute]*, issue 2(90), pp. 48-57. Available at: <http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2023/v2/4.pdf> (Accessed 4 November 2023) (in Ukr.).
12. Tysiac, Ken (2022). How the war in Ukraine affects auditors' responsibilities. Available at: <https://www.journalofaccountancy.com/news/2022/apr/how-war-ukraine-affects-auditors-responsibilities.html> (Accessed 4 November 2023).
13. *On amendments to the Law of Ukraine "On the Audit of Financial Statements and Auditing Activities" regarding the provision of auditing activities for the period of validity*, Law of Ukraine, May 31, 2022. No. 2285-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2285-20#Text> (Accessed 4 November 2023) (in Ukr.).

14. What is a remote audit? Available at: <https://www.kiwa.com/en/themes/remote-auditing/what-is-a-remote-audit/> (Accessed 4 November 2023).

15. Big four auditing companies. Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0_%D1%87%D0%B5%D1%82%D0%B2%D1%96%D1%80%D0%BA%D0%B0_%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D1%85_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B9 (Accessed 4 November 2023) (in Ukr.).

16. Initiative ("tax") audit. Available at: <https://pravoedelo.ua/services/initsiatyvnyj-podatkovyj-audit/> (Accessed 4 November 2023) (in Ukr.).

УДК 657.37:336.225.64:631.1

JEL Classification: M41, A13, O13

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2023-3.91.07>

Ірина Мустеця, к.е.н., доцент,
<https://orcid.org/0000-0002-1033-2282>

Марія Фірчук, бакалавр,
<https://orcid.org/0009-0000-4017-2075>

Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Чернівці

ВІДНОВЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКИХ ДАНИХ ПРО ОБ'ЄКТИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ЗВІЛЬНЕНИХ ВІД ОКУПАЦІЇ ТЕРИТОРІЯХ

Анотація

Актуальність. Постановка проблеми. Високий ступінь активності наукового кола до проблематики відновлення бухгалтерських даних про об'єкти основних засобів на звільнених від окупації територіях, а також наявність дискусійних питань щодо проблем та викликів у напрямку відновлення даних бухгалтерського обліку про об'єкти основних засобів в умовах воєнного часу, а також у післявоєнний період на шляху до євроінтеграції, зумовили вибір теми, постановку мети, завдань, предмета і побудови наукового дослідження. Науковців зацікавили проблеми відновлення бухгалтерських даних про об'єкти основних засобів на окупованих територіях та релокованих на безпечні території, а також їх оцінки згідно зі стандартами бухгалтерського обліку й офіційної позиції контролюючих органів, зокрема визначено підходи до їх відновлення у післявоєнний період.

Мета дослідження. У статті досліджено відновлення бухгалтерських даних про об'єкти основних засобів підприємства на звільнених територіях після окупації та